

ЛІНГВАЛІЗАЦІЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО КОНЦЕПТУ *WATER* В УМОВАХ ВІЙНИ

LINGUALIZATION OF ECOLOGICAL AND ECONOMIC *WATER* CONCEPT IN TIMES OF WAR

Ковалик Н.В.,

orcid.org/0000-0001-7095-4553

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувачка кафедри іноземних мов

Львівського торговельно-економічного університету

Тимочко Л.М.,

orcid.org/0000-0001-8732-729X

доцент кафедри іноземних мов

Львівського торговельно-економічного університету

Демчук Н.М.,

orcid.org/0000-0002-3452-5492

доцент кафедри іноземних мов

Львівського торговельно-економічного університету

Стаття присвячена дослідженню структури та змісту еколого-економічного концепту *water* в англomовному водогосподарському метадискурсі на матеріалі витягів оригінального (англomовного) тексту Водної рамкової директиви 2000/60/ЄС (EU Water Framework Directive/WFD). Еколого-економічний концепт *water* розглядається як фундаментальна структура, що становить першооснову екологічного дискурсу англійської наукової концептосфери. Дослідження водогосподарського метадискурсу проводилося на засадах дуальності – симбіозі екологічного та економічного векторів, адже водні ресурси, з точки зору екології, займають особливе місце серед усіх існуючих природних ресурсів, тоді як водоресурсний потенціал будь-якої країни світу є природною основою її економічного розвитку, соціального благополуччя й екологічної безпеки. Відтак, боротьба за воду, на думку багатьох аналітиків та дослідників, є однією з причин військового вторгнення російської федерації в Україну. Звідси й актуальність дослідження, яка визначається посиленою увагою до пошуку екологічної безпеки у період війни, що є основою сучасної стратегії формування та реалізації світової екологічної політики; необхідністю докладніше вивчити теоретичні передумови та ризики для екологічних досліджень у лінгвістиці; важливістю дослідження та формування цілісного понятійно-категорійного апарату екологічного дискурсу в англійській науковій концептосфері.

В статті особлива увага приділена аналізу еколого-економічного концепту *water* та виявлення його фреймової структури із застосуванням авторської методики концептуального аналізу одиниць української дослідниці Світлани Жаботинської. Аналіз фактичного матеріалу дав змогу визначити, що виявлені в контексті англomовного водогосподарського метадискурсу логічні предикати, пов'язані з еколого-економічним концептом *water* як денотативним значенням іменника *water*, були тематично згруповані на основі 10 базисних пропозиціональних схем. У результаті інтеграції еколого-економічного концепту *WATER* виникла абстрактна концептуальна мережа, інформаційні фрагменти якої відбиті в значеннях як мовних одиниць різного рівня, так і у висловлюваннях, що розкривають його зміст.

Ключові слова: дискурс, субдискурс, метадискурс, концепт/еколого-економічний концепт, фрейм, фреймовий аналіз, мережева структура.

The paper deals with the study of the structure and content of the ecological and economic *WATER* concept in English water management metadiscourse based on the extracts from the original (English) text of the EU Water Framework Directive 2000/60/EC (WFD). The ecological and economic *WATER* concept is considered as a fundamental structure that constitutes the primary basis of the ecological discourse in English scientific conceptual sphere. The research of the water management metadiscourse is conducted on the basis of duality – the symbiosis of ecological and economic vectors, because water resources, from the point of view of ecology, occupy a special place among all existing natural resources, while the water resource potential of any country in the world is the natural basis of its economic development, social well-being and environmental safety. Therefore, the struggle for water, according to many analysts and researchers, is one of the reasons for the military invasion of the Russian Federation into Ukraine. Hence the relevance of the investigation that is determined by the increased attention to the search for environmental security during the war, which is the basis of the modern strategy for the formation and implementation of global environmental policy; the need to study in more detail the theoretical prerequisites and risks for ecological research in linguistics; the importance of research and formation of a coherent conceptual and categorical apparatus of ecological discourse in English scientific conceptual sphere.

The paper pays special attention to the analysis of the ecological and economic *WATER* concept and the identification of its frame structure applying the methodology of conceptual analysis of units developed by the Ukrainian researcher Svitlana Zhabotynska. The analysis of the factual material revealed that the logical predicates in the context of the English water management metadiscourse, related to the ecological and economic *WATER* concept as the denotative meaning of the water noun, were thematically grouped on the basis of 10 basic propositional schemas. As a result of the integration

of the ecological and economic WATER concept, an abstract conceptual network emerged, the informational fragments of which are reflected both in the meanings of language units of different levels, and in the statements that disclose its content.

Key words: discourse, subdiscourse, metadiscourse, concept/ecological and economic concept, frame, frame analysis, network structure.

Постановка проблеми. Російсько-українська війна є однією з найбільших військових сутичок в Європі з часів Другої світової війни. Існує велика розбіжність думок щодо її причин, перебігу та тривалості. Однак усі дослідники єдині в одному – наслідки цієї війни матимуть вирішальний вплив на подальший розвиток країн Європи і світу, формування нового світового порядку.

Військові дії на території України призвели до виникнення багатьох соціальних і гуманітарних проблем, а також спричинили серйозні загрози аварійних ситуацій техногенного характеру, заподіяних діями російських окупантів.

Ризики для населення, пов'язані із пошкодженням об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, турбують в цей час по-особливому, адже в умовах відсутності контролю та можливостей ліквідації їх незворотних наслідків, потенційно збільшуються масштаби негативного впливу.

З початку вторгнення країни-агресора російської федерації, фіксувались спроби ворога не лише знищити критично важливу інфраструктуру України, а й окупувати інфраструктуру гідроелектростанцій (далі ГЕС) в Україні. До слова, в енергетичному комплексі України гідроелектростанції посідають третє місце після теплових та атомних електростанцій. Тому, важливо зрозуміти, які наслідки можуть настати у разі бойових дій або терористичних атак окупантів на об'єкти інфраструктури ГЕС, адже руйнування практично кожної напірної гідропороди на водосховищах, що знаходяться на території країни, становлять небезпеку для її населення. Руйнування водосховищ Дніпровського каскаду ГЕС завдасть непоправної шкоди економіці Придніпров'я. Щодо великих ГЕС і ГАЕС – то в українській енергосистемі вони вже давно виконують роль не стільки виробника електроенергії, скільки регулятора потужності і частоти [2].

Наведеного вище достатньо, щоб зрозуміти, що вода також може стати зброєю, і її використання для досягнення військових цілей не є новим явищем. Захоплення стратегічної водної інфраструктури може саме по собі стати військовою метою.

Історія зафіксувала щонайменше 655 війн і збройних конфліктів, у яких люди воювали за воду, зокрема 66 із них – у Європі. За підрахун-

ками порталу World's Water Тихоокеанського інституту (США), від 2010 року у світі відбулися 466 конфліктів і зіткнень, пов'язаних із розподілом водних ресурсів, із яких 36 було збройних. Лише у 2018 році у світі сталися 18 конфліктів за цей ресурс, а ймовірність виникнення нових у найближчі 50–100 років оцінюють на рівні 75–95% [3].

Більшість конфліктів за воду має характер субнаціональних суперечок. Україна, на жаль, у 2022 році не є винятком – вода є однією з причин військового вторгнення в Україну: йдеться про намір розблокувати подачу дніпровської води на тимчасово окупований півострів Крим.

Разом з тим, в Україні актуальна проблема забруднення ґрунтових вод. Є небезпека екологічного лиха внаслідок затоплення низки пограбованих російськими окупантами й покинутих вугільних шахт на території тимчасово окупованих районів Донбасу. За попередніми оцінками, поступове підняття отруєної та забрудненої хімікатами й радіацією води на верхні горизонти надовго виключить великі площі посівних площ із сільськогосподарського обороту й унеможливить проживання людей. Навіть більше, через неконтрольоване поширення забрудненої води підземними горизонтами за межі Донбасу, проблема може стати міжнародною. Тож боротьба за воду в цьому розрізі вимагає створення нових форм і методів протидії [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Запропонована праця продовжує розпочате нами дослідження поетапного вивчення екологічного дискурсу (*Ecological Discourse*) в англійській науковій концептосфері. Увагу зосереджено на дослідженні концепту *WATER* у синтезованому еколого-економічному субдискурсі (*Ecological and Economic Subdiscourse*).

Когнітивний підхід до екологічного дискурсу головно здійснювався в аспекті вивчення процесів метафоризації (О. Семида), при визначенні лінгвокогнітивних особливостей комунікації у сфері екології (І. Розмаріца), аналізі екологічної етики журналу “The Ecologist” у контексті глобалізаційних процесів у соціальних комунікаціях (Т. Бондаренко) тощо.

На нашу думку, методологія комплексного вивчення концептів передбачає комплексний підхід. Він охоплює традиційні, когнітивно-дискур-

сивні методи, а також кількісний аналіз даних. Методологія комплексного аналізу концепту та комплексний підхід до його вивчення дають змогу виявити різноманітні мовні засоби репрезентації концепту, простежити частотність його вживання в дискурсі і, як наслідок, виділити особливості змісту та структури концепту. У сучасних наукових дослідженнях використання тих чи інших дослідницьких процедур і ряду методів залежить від мети конкретного дослідження.

Комплексне дослідження концепту передбачає виявлення мовних засобів позначення концепту та аналіз методів його дослідження. Існують традиційні методи: метод суцільної вибірки – відбір досліджуваних номінацій; дефініційний та компонентний аналіз – для встановлення основних значень імені концепту; контекстуальний аналіз – для виявлення мовних засобів репрезентації концепту; структурно-семантичний аналіз – для структурно-семантичної класифікації мовних засобів вираження концепту тощо. Існують також когнітивно-дискурсивні методи: концептуальний аналіз – для моделювання та опису концептів; інтерпретаційно-текстовий аналіз – для виокремлення дискурсивних фрагментів реалізацій досліджуваного поняття; методика фреймового моделювання – для побудови фреймової моделі концепту тощо.

У сучасних лінгво-когнітивних дослідженнях широко використовується кількісний аналіз даних. Він допомагає виявити закономірності будови мови та мовлення. Кількісний аналіз даних значно поглиблює наші знання та розуміння специфіки англійської наукової концептосфери та дозволяє простежити взаємозв'язок між мовними одиницями, визначити ймовірність та вибіркового характеру їх використання. На думку Creswell [18], кількісний аналіз – це процес збору, аналізу, інтерпретації та запису результатів дослідження. Stefan T. Gries [24] зазначає, що за останні роки лінгвістика зробила виразний кількісний поворот. Роль якісної лінгвістики тепер полягає в тому, щоб виявити відповідні явища, систематично їх описати, а також знайти і сформулювати закони, які пояснюють факти, за якими ведеться спостереження та які описуються. Welman et al. [29, с. 211] стверджують, що аналіз даних за допомогою кількісних методів допомагає нам досліджувати змінні величини, а також їхній вплив, взаємозв'язок і моделі їхньої залученості в нашому світі. Babbie and Mouton [17, с. 418] запевняють, що кількісна оцінка даних необхідна, коли потрібний статистичний аналіз, і, крім того, спостереження, що описують кожну одиницю аналізу, повинні

бути перетворені в стандартизовані числові коди для пошуку та обробки машиною (наприклад, комп'ютером). У цьому напрямі також плідно працювали такі українські автори, як Левицький [11; 12; 13], Огуй [14], Перебийніс [15; 16], Гороть [6], Білінський [1], Єсипенко [7; 8] та ін.

У той же час кількісний аналіз даних перетворює необроблені числа на значущі дані завдяки застосуванню раціонального та критичного мислення. Він також включає обчислення частотності змінних одиниць і відмінностей між ними. За цих обставин ми погоджуємося з Єсипенко [7; 8], що використання кількісного аналізу даних дає можливість відхилитися від логічно-інтуїтивного опису концепту. Аналіз лише словникових дефініцій або одноразового вживання концепту в обмеженому контексті може охопити лише деякі аспекти того, що є сутністю та специфікою концепту (Єсипенко [8]). Оскільки мова є знаковою системою, застосування кількісного аналізу даних для її вивчення є доцільним, виправданим і раціональним.

Проте сам по собі кількісний аналіз даних не може вичерпно й повно пояснити механізм концептуалізації концептів у дискурсі. Тому використання когнітивно-дискурсивних методів у поєднанні з кількісними методами як додаткових інструментів дослідження є ефективними у сфері когнітивної лінгвістики. Застосовуючи два протилежні методи, необхідно чітко розуміти їх ключові відмінності, особливо при дослідженні складних ментальних та лінгвістично виражених конструкцій (Єсипенко [8]).

Серед методів дослідження концептів у сучасній науковій літературі пріоритетним є метод фреймового моделювання. Останні дослідження демонструють зростаючу тенденцію розглядати концепт як структурно складне явище з окремими взаємопов'язаними та взаємозалежними частинами (наприклад, Cruse [19]; Evans [21]; Fillmore, Atkins [23]; Lakoff, Johnson [25]; Ungerer, Schmid [28] та багато інших). Fillmore and Atkins [23, с. 76–77] вважають, що лексичне значення «можна зрозуміти лише з посиланням на структурований фон досвіду, вірувань або практик, що є своєрідною концептуальною передумовою для розуміння значення». Концептуальні фрейми, які населяють наше когнітивне несвідоме, семантично сприяють значенням слів і речень (Lakoff, Johnson [25, с. 116]); отже, слово визначається по відношенню до фрейму, в який воно вбудоване. Evans резюмує фрейм як «схематизацію досвіду (структуру знань), яка представлена на концептуальному рівні та зберігається в довгостроковій

пам'яті та яка пов'язує елементи та сутності, пов'язані з певним культурно вбудованим місцем, ситуацією чи подією з людського досвіду» [21, с. 85].

Щоб дослідити структуру еколого-економічного концепту *WATER*, ми розглядаємо фреймовий аналіз як найбільш релевантний метод концептуального аналізу (Langacker [26]; Nuys [27]) на основі методів моделювання фреймів (Zhabotynska [30]). Фреймова семантика визначає фрейм як «систему категорій, структурованих відповідно до певного мотивуючого контексту» (Fillmore [22]). Щоб розширити цю ідею, Жаботинська [30] припускає, що сама основа нашої інформаційної системи структурована кількома дуже абстрактними базовими фреймами, де найбільш фундаментальні категорії думки розташовані відповідно до того, як ми сприймаємо речі емпіричного світу. Аналіз численних лексичних, дериваційних і синтаксичних даних (Жаботинская [10]) дає змогу припустити, що базових фреймів є п'ять: предметний, акціональний, посесивний, ідентифікаційний та компаративний (Zhabotynska [30]). Така конструкція дозволяє компактно відобразити інформацію, знання та досвід, асоційовані з аналізованим концептом.

З іншого боку, лінгво-статистичні методи класифікують мовні явища, обчислюють їх і навіть будують складні моделі на основі кількісних даних з поясненням отриманих результатів. Тому використання когнітивно-дискурсивних методів сприймається радше як основа для ідентифікації описових аспектів мови та представлення прикладів на підтримку тієї чи іншої гіпотези. Водночас ми вважаємо, що кількісні дослідження конкретизують деякі спостереження та гіпотези, встановлюють певні закономірності, визначають ймовірність використання певного мовного явища.

Виділення невирішених частин проблеми.

Вода – це найпоширеніший природний ресурс, тому часто виникає хибна думка про невичерпність й загальнодоступність водних ресурсів. Проте це не так, адже придатної для споживання населенням і для функціонування більшості земних екосистем прісної води зовсім небагато, її частка у загальних водних запасах становить лише 2,53% [5].

Звідси й випливає актуальність дослідження, яка визначається посиленою увагою до пошуку екологічної безпеки у період війни, що є основою сучасної стратегії формування та реалізації світової екологічної політики; необхідністю докладніше вивчити теоретичні передумови та ризики

для екологічних досліджень у лінгвістиці; важливістю дослідження та формування цілісного понятійно-категорійного апарату екологічного дискурсу в англійській науковій концептосфері.

Аналіз англійського водогосподарського метадискурсу у синтезованому еколого-економічному субдискурсі – складний та конструктивний процес, для ефективного здійснення якого потрібні передусім знання усіх компонентів мовної системи, загальні (енциклопедичні) знання, що зберігаються у довготривалій пам'яті у формі ментальних схем, визначення ситуативних факторів, їхня адекватна інтерпретація та багато інших чинників, дослідження яких може слугувати завданням майбутніх наукових розвідок у галузі когнітивної лінгвістики.

Новизна розвідки мотивована тим, що сьогодні не зафіксовано досліджень, присвячених прицільному вивченню (на матеріалі оригінального/англійського тексту Водної рамкової директиви ЄС) поведінки конкретного концепту в англійському водогосподарському метадискурсі, тому цей спонукає нас до заповнення цієї прогалини.

Формулювання мети та завдань статті.

Об'єктом дослідження є англійський водогосподарський метадискурс, в якому об'єктивується концепт *WATER*, предметом дослідження – лінгвокогнітивні характеристики концепту *WATER* в англійському водогосподарському метадискурсі.

Наша мета – дослідити структуру та зміст еколого-економічного концепту *WATER* в англійському водогосподарському метадискурсі. Для досягнення мети необхідно виконати такі завдання: 1) здійснити прицільний фреймовий аналіз концепту *WATER* в англійському водогосподарському метадискурсі, використавши авторську методику концептуального аналізу української дослідниці Світлани Жаботинської [10]; 2) виявити та описати фреймову структуру концепту *WATER*.

Фактичним матеріалом для нашого дослідження слугував оригінальний (англійський) текст Водної рамкової директиви 2000/60/ЄС (*EU Water Framework Directive/WFD*) загальним обсягом 72 сторінки. Однак, саме у цій розвідці ми прицільно зосередили свою увагу на *Статтю 4. Екологічні цілі та завдання (Environmental Objectives)*, загальним обсягом 1823 слова, у якій зафіксовано 43 приклади уживання концепту *WATER* [20].

За робочу гіпотезу дослідження приймаємо використання уніфікованої категорії «еколого-економічний концепт *WATER*» для роз-

ширення цілісного понятійно-категорійного апарату екологічного дискурсу англійської наукової концептосфери.

Виклад основного матеріалу. На концептуальному рівні *WATER/ВОДА* є універсальним концептом з відкритою структурою, яка може розширювати свої межі за рахунок надходження нової інформації, існує у переважній більшості лінгвокультур та є складовою концептуальної картини світу. Розглядаємо еколого-економічний концепт *WATER* як *фундаментальну структуру, що становить першооснову екологічного дискурсу англійської наукової концептосфери* (розбивка наша. – К. Н., Т. Л.).

Такий підхід потребує уточнення: наголос на еколого-економічну складову концепту *WATER* зроблено не випадково, адже дослідження водогосподарського метадискурсу проводимо на засадах дуальності – симбіозі екологічного та економічного векторів. Водні ресурси, з точки зору екології, займають особливе місце серед усіх існуючих природних ресурсів, оскільки жодна сфера життя і діяльності людини неможлива без використання води. При цьому, водоресурсний

потенціал будь-якої країни світу є природною основою її економічного розвитку, соціального благополуччя й екологічної безпеки [4].

У нашому дослідженні для більш прицільного аналізу еколого-економічного концепту *WATER* та виявлення його фреймової структури ми використовуємо розгалужену типологію фреймів, яку було розроблено українською дослідницею Світланою Жаботинською [9; 10]. Вона застосовує для опису значень мовних одиниць схемні концептуальні мережі, утворені пропозиціями базисних фреймів, які «демонструють найбільш узагальнені принципи категоризації й організації інформації, вираженої за допомогою мови» [9]. На основі цього принципу дослідниця виокремлює *п'ять типів фреймів*: предметний, акціональний, посесивний, таксономічний та компаративний:

Аналіз фактичного матеріалу показав, що виявлені в контексті англійського водогосподарського метадискурсу логічні предикати, пов'язані з еколого-економічним концептом *WATER/ВОДА* як денотативним значенням іменника *water*, були тематично згруповані на основі таких базисних пропозиціональних схем:

1)	буттєва квалітативна схема “ВОДА є ТАКА-якість”: <u>така за природністю</u> : <i>artificial bodies of (surface) water</i> [3]; <u>така за модифікованістю/видозміненістю</u> : <i>heavily modified bodies of (surface) water</i> [3]; <u>така за призначенням</u> : <i>drinking water</i> [1]; <u>така за особливістю</u> : <i>specific bodies of water</i> [1];
2)	буттєва локативна схема “ВОДА є / існує / діє ТАМ / LC-локатив (місце)”: <u>місце = ґрунт</u> : <i>groundwater(s)</i> [10]; <u>місце = земна поверхня</u> : <i>surface water(s)</i> [10];
3)	акціональна схема контактної дії ¹ “AG-ЛЮДИНА діє / не діє на РТ-пацієнс / AF-афектив ВОДУ”: <i>abstraction and recharge of groundwater</i> [1]; <i>pollution of groundwater</i> [1]; <i>water is stored</i> [1]; <i>(the) drinking water supply</i> [1]; <i>Member States shall protect, enhance and restore all bodies of surface water</i> [1]; <i>Member States shall protect, enhance and restore all bodies of groundwater</i> [1]; <i>Member States may designate a body of surface water</i> [1]; <i>the affected body of water</i> [2]; <i>for specific bodies of water when they are so affected by human activity</i> [1]; <i>Member States ... prevent deterioration in the status of a body of surface water or groundwater</i> [1]; <i>Member States ... prevent deterioration from high status to good status of a body of surface water</i> [1]; <i>modifications or alterations of the water body</i> [1];
4)	акціональна схема контактної дії ¹ + ціль : “AG-ЛЮДИНА діє / не діє на РТ-пацієнс / AF-афектив ВОДУ заради GL-цілі”: <i>with the aim of restoring the body of water</i> [1]; <i>Member States shall protect, enhance and restore all bodies of surface water ... for artificial and heavily modified bodies of water, with the aim of achieving good surface water status</i> [1]; <i>Member States shall protect and enhance ... bodies of water, with the aim of achieving good ecological potential and good surface water chemical status</i> [1]; <i>Member States shall ... ensure a balance between abstraction and recharge of groundwater, with the aim of achieving good groundwater status</i> [1]; <i>Member States shall implement the measures ... in order progressively to reduce pollution of groundwater</i> [1]; <i>Member States ensure, for surface water, the highest ecological and chemical status possible is achieved</i> [1]; <i>Member States ensure for groundwater, the least possible changes to good groundwater status</i> [1];
5)	акціональна схема контактної дії ¹ + темпоратив : “AG-ЛЮДИНА діє / не діє на РТ-пацієнс / AF-афектив ВОДУ ТОДІ / ТМ”: <u>час = період</u> : <i>Member States shall protect, enhance and restore all bodies of groundwater ... with the aim of achieving good groundwater status at the latest 15 years after the date of entry into force of this Directive</i> [1];
6)	акціональна схема контактної дії ¹ + причина : “AG-ЛЮДИНА діє / не діє через CS-причини”: <i>Member States ... prevent deterioration from high status to good status of a body of surface water is the result of new sustainable human development activities</i> [1];
7)	акціональна схема ² + причина : “AG-ВОДА діє / не діє через CS-причини”: <i>deterioration in the status of bodies of water ... if this is the result of circumstances of natural cause or force majeure</i> [1];

8)	посесивна партитивна схема¹ “WH-ВОДА має PR-частину”: <u>частина = масив / об’єм води</u> : <i>a/the body (bodies) of water [15]; surface water body (bodies) [1]; all (the) bodies / a body of surface water(s) [5]; (the) water body (bodies) [2]; the physical characteristics of a surface water body [1]; a / the body (bodies) of groundwater [4]; <u>частина = стан</u>: the status of all bodies of surface water [1]; good surface water status [1]; good surface water chemical status [1]; the status of all bodies of groundwater [1]; the status of the affected body of water [2]; good/high status of a body of surface water [1]; the status of the body/bodies of water [5]; good groundwater status [3]; <u>частина = якість</u>: the quality of the body of water [1]; <u>частина = рівень</u>: the level of bodies of groundwater [1];</i>
9)	посесивна партитивна схема² “WH- ЦІЛЕ має PR-частину ВОДУ”: <u>ціле = регулювання / контроль</u> : <i>water regulation [1];</i>
10)	посесивна інклюзивна схема¹ “CR-контейнер ВОДА має СТ-вміст”: <u>вміст = цілі / цільові показники</u> : <i>the objectives in/for bodies of water [1]; <u>вміст = забруднювачі</u>: pollutant(s) into groundwater [1].</i>

Наведене вище дає можливість змоделювати фреймову структуру еколого-економічного концепту *WATER* в англomовному водогосподарському метадикурсі за основними пропозиційними схемами (рис. 1):

Висновки і пропозиції. Дані аналізу дають підстави стверджувати, що в англomовному водогосподарському метадикурсі еколого-економічний концепт *water* як денотативне значення іменника *water* має такий зміст:

ВОДА (якісно) – за природністю [3], за модифікованістю / видозміненістю [3], за призначенням [1], за особливістю [1]:

ВОДА локалізується – у ґрунті [10], на земній поверхні [10].

ЛЮДИНА впливає / не впливає на ВОДУ – шляхом відведення і відновлення ґрунтової води [1]; зменшення забрудненості ґрунтової води [1]; створення запасів води [1]; постачання питної води [1]; охорони, примноження і відновлення усіх масивів поверхневої води / ґрунтової води [2]; визначення масиву поверхневої води [1]; ураження масиву води [3]; запобігання погіршенню стану води [2]; модифікації чи зміни масиву води [1].

ЛЮДИНА впливає / не впливає на ВОДУ з метою / заради відновлення масиву води [1];

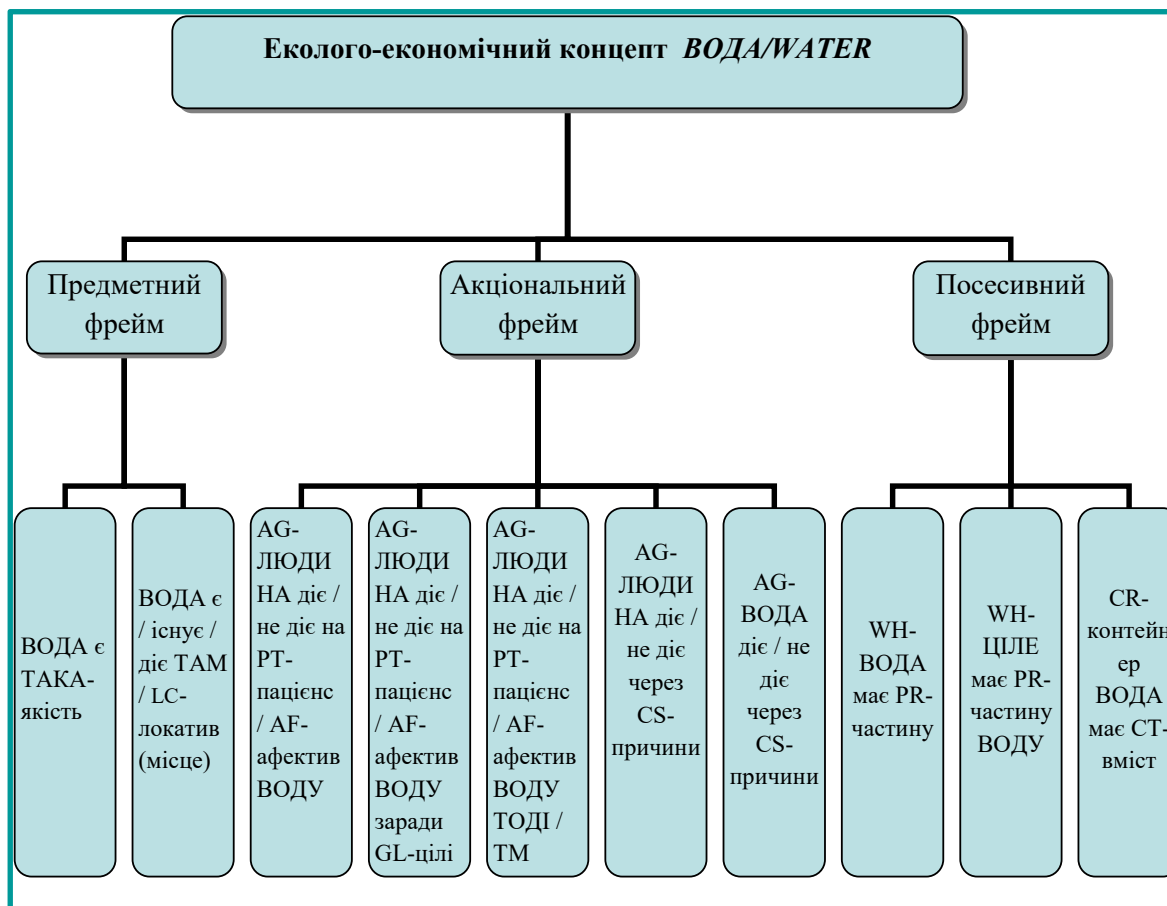

Рис. 1. Фреймова структура еколого-економічного концепту *water/ВОДА* в англomовному водогосподарському метадикурсі

досягнення доброго стану поверхневої / ґрунтової води [2]; досягнення доброго / найкращого екологічного потенціалу і доброго хімічного стану поверхневої води [2]; зменшення забрудненості ґрунтової води [1]; найменших можливих змін доброго стану води [1].

ЛЮДИНА впливає / не впливає на ВОДУ протягом певного періоду [1].

ЛЮДИНА впливає / не впливає на ВОДУ з причини нових сталих видів діяльності у галузі розвитку людини [1].

ВОДА змінюється / не змінюється через обставини природнього характеру або force majeure [1].

ВОДА має частини – масив [28], стан [15], якість [1], рівень [1].

ВОДА є частиною регулювання [1]. ВОДА має вміст – цілі [1], забруднювачі [1].

Отже, у результаті інтеграції досліджуваного концепту виникла абстрактна концептуальна мережа, інформаційні фрагменти якої, відбиті в значеннях як мовних одиниць різного рівня, так і у висловлюваннях, що розкривають зміст еколого-економічного концепту WATER. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у можливості визначення основних статистичних закономірностей та варіацій еколого-економічного концепту water в англійському водогосподарському метадискурсі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білинський М. Квантифікація синонімічного зв'язку англійських дієслів та девербативів: логіка і 'антилоґіка' рефлексивності. *Філософія науки*. 2006. С. 179–198.
2. Війна підвищує ризики надзвичайних ситуацій на ГЕС. Аналітична записка. *Екологія. Право. Людина* : веб-сайт. URL: <http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2022/04/Novyna-GES-10504.pdf> (дата звернення: 20.09.2022).
3. Війни XXI століття – війни за воду. *Defense Express*. 05 грудня 2020. URL: https://defence-ua.com/army_and_war/vijni_za_vodu-2234.html (дата звернення: 08.12.2021).
4. Вовк В.І. Екологічна економіка: від доктрини до політики [Електронний ресурс]. URL: <https://ecoaction.org.ua/voda-iaak-dzherelo-zhyttia.html>http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8971/Vovk_Ekolohichna_ekonomika_vid_doktryny.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 12.10.2021).
5. Вода як джерело життя чи зародок війни: як крадіжка води окупантами впливає на водозабезпеченість України і Криму. *Екодія* : веб-сайт. URL: <https://ecoaction.org.ua/voda-iaak-dzherelo-zhyttia.html> (дата звернення: 25.08.2022).
6. Гороть Є.І. Статистичне дослідження фонемної структури кореневої морфемі і складу в сучасній англійській мові. Луцьк : Вежа, 1996. 230 с.
7. Єсипенко Н.Г. Методи квантитативної лінгвістики у вивченні профілювання концептів. *Наукові записки Тернопільського національного університету. Мовознавство*. 2017. Вип. 2 (28). С. 29–36.
8. Єсипенко Н.Г. Лінгвостатистичні методи у вивченні вербалізованих англійських художніх концептів. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2017. Вип. 9 (1). С. 65–68.
9. Жаботинська С.А. Концептуальний аналіз: типи фреймів. *Вісник Черкаського університету. Філологічні науки*. 1999. № 11. С. 3–17.
10. Жаботинская С.А. Имя как текст: концептуальная сеть лексического значения (анализ имени эмоции). *КОГНИЦИЯ, КОММУНИКАЦИЯ, ДИСКУРС*. 2013. № 6. С. 47–76.
11. Левицкий В.В. Статистическое изучение лексической семантики. Киев : УМК, 1989. 155 с.
12. Левицкий В.В. Лексична полісемія та квантитативні методи її дослідження. *Мовознавство*. 2003. № 4. С. 17–25.
13. Левицкий В.В. Квантитативні методи в лінгвістиці. Чернівці : Рута, 2004. 190 с.
14. гуй О.Д. Мова, мовлення та мовна діяльність: квантитативні пошуки. *Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія*. 2015. Вип. 740–741. С. 10–11.
15. Перебийніс В.І. Статистичні параметри стилів. Київ : Наукова думка, 1967. 259 с.
16. Перебийніс В.І. Статистичні методи для лінгвістів. Вінниця : Нова книга, 2013. 176 с.
17. Babbie E., Mouton J. *The Practice of Social Research*. Oxford : Oxford University Press, 2005. 674 p.
18. Creswell J.W. 2002. *Educational research: Planning, conducting, and evaluating Quantitative and Qualitative research*. Upper Saddle River, NJ : Merrill Prentice Hall. 640 p.
19. Cruse, D.A. *Lexical Semantics*. Cambridge : Cambridge University Press, 1986. 310 p.
20. Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy. *Official Journal of the European Communities*. 2000. URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5c835afb2ec6-4577-bdf8-756d3d694eeb.0004.02/DOC_1&format=PDF (дата звернення: 27.06.2022).
21. Evans N., Sasse H. Searching for meaning in the Library of Babel: field semantics and problems of digital archiving. *Archives and Social Studies: A journal of Interdisciplinary Research*. 2007. 1. P. 63–123. URL:

https://archivo.cartagena.es/doc/Archivos_Social_Studies/Vol1_n0/05-evanssasse_searching.pdf> 05 (дата звернення: 18.01.2019)

22. Fillmore Ch. Frame semantics. *Linguistics in the Morning Calm*. Seoul : Hanshin Publishing Co., 1982. P. 111–137.

23. Fillmore C.J., Atkins B.T. Towards a Frame-based organization of the lexicon: the semantics of RISK and its neighbors. *Frames, Fields, and Contrasts: New Essays in Semantics and Lexical Organization*. ; ed. by Adrienne Lehrer, Eva Kittay. Hillsdale : Lawrence Erlbaum, 1992. P. 75–102.

24. Gries S.T. Quantitative corpus approaches to linguistic analysis: Seven or eight levels of resolution and the lessons they teach us. *Developments in English: Expanding electronic evidence*. ; eds. I. Taavitsainen, M. Kytö, C. Claridge, J. Smith. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. Vol. 3. P. 29–47. URL: <https://doi.org/10.1017/CBO9781139833882.005>

25. Lakoff G., Johnson M. *Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought*. New York : Basic Books, 1999. 640 p.

26. Langacker R. *Foundations of Cognitive Grammar*. Vol. 1: Theoretical prerequisites. Stanford : Stanford University Press, 1987. 540 p.

27. Nuyts J. Cognitive Linguistics. *Journal of Pragmatics*. 1993. № 20 (3), pp. 269–290.

28. Ungerer F., Schmid H.-J. *An Introduction to Cognitive Linguistics*. London : Routledge, 2006. 400 p.

29. Welman C., Kruger F., Mitchell B. *Research Methodology*. 3rd Edition. Cape Town : Oxford University Press Southern Africa, 2005. 342 p.

30. Zhabotyńska S.A. Principles of building conceptual models for thesaurus dictionaries. *Cognition, Communication, Discourse*. 2010. № 1, P. 75–92. URL: <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2010-01-05> (дата звернення: 27.11.2019).

UDC 811.111.659 (3)

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.25.1.22>

METADISCOURSE RESOURCES USED TO MANAGE DOCTOR-PATIENT INTERACTION IN INFORMED CONSENT TEMPLATES FOR DENTAL TREATMENT

МЕТАДИСКУРСИВНІ ЗАСОБИ КЕРУВАННЯ ВЗАЄМОДІЄЮ МІЖ ЛІКАРЕМ ТА ПАЦІЄНТОМ В ФОРМАХ ІНФОРМІРОВАНОЇ ЗГОДИ НА СТОМАТОЛОГІЧНЕ ЛІКУВАННЯ

Kostenko V.H.,

orcid.org/0000-0001-9077-2191

Candidate of Philological Sciences,

*Associate Professor at the Department of Foreign Languages, Latin and Medical Terminology
Poltava State Medical University*

Metadiscourse plays an important role in organizing and producing persuasive speech, based on the norms and expectations of people involved. Metadiscourse is crucial in creating informed consent templates: metadiscourse devices help to establish relationships between the writer and the reader, to outline the socio-cultural context and the specific communicative situation. The purpose of this paper is to determine interactional resources used to manage textual interactions in informed consent template for dental treatment, to reveal their functions in the texts, and to examine how well the mentioned resources aid in achieving the text of being credible.

Metadiscourse analysis of the informed consent templates for dental treatment provides insights related to the social interaction between authors (dental care providers), readers (patients), socio-cultural context, and a specific communicative situation (the process of health decision-making). Investigating interactional metadiscourse resources, which are more directly and evidently related to interpersonal communication, has revealed the way collective authors (clinicians, legislators, healthcare managers) can engage and communicate with their audience.

The frequency of the five types of interactional markers (hedges, boosters, self-mentions, engagement, and attitude markers) and their functions in the informed consent templates are specific and considerably differ from those in academic or scientific texts. Self-mentioned markers and hedges have been found out as the most prevalent interactional resources used to establish more credible and reliable relations between dentists and patients and to build up the customer-oriented tone of the informed consent. The first person pronouns referring to both parties of informed consent emphasize the mutual involvement and responsibility for the further health outcomes. Hedges in the informed consent documents are mainly used to tone down risks, complications, and other potential problems associated with the dental treatment in order to mini-